

Inleiding

In 2010 was het 111 jaar geleden dat de Deense viskotter 'Rexona' in de Deense stad Frederikshaven van stapel liep. De Rexona is een van de weinige nog zeilende Deense viskotters, die herinnert aan de bloeiperiode van de Deense en de Europese visserij in Noordwest Europa in de periode 1850-1920. De huidige eigenaar, Vereniging Rexona, wil uitgebreid stilstaan bij de betekenis van de zeevisserij, de schepen en de relaties tussen landen in deze regio. De Rexona behoort tot de laatste generatie zeilkotters vóór de mechanisatie rond 1920. Eeuwenlange kennis, ervaring en traditie komen tot uiting in haar uitmuntende zeilcapaciteiten. Zij symboliseert een lange traditie van scheepvaartbouwkunde, visserijtechniek en zeemanskunst. De eeuwwisseling stond in het teken van industrialisatie, verstedelijking en snelle bevolkingsgroei en dit leidde tot een grote vraag naar goedkoop voedsel en vis voorzag in deze behoefte. De verbeterde transport- en distributiemogelijkheden maakten afzet over grote afstanden mogelijk, waarbij landsgrenzen vervaagden. Denemarken zou vanaf 1850 vooroplopen in het ontwikkelen van nieuwe, effectieve visserijmethoden en het bouwen van moderne zeilkotters. Andere landen in de regio, Noorwegen, Zweden, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Ierland en Nederland volgden het Deense voorbeeld. De 'Rexona' is het zeilende erfgoed uit deze periode. De Vereniging wil de Rexona weer in haar oude glorie herstellen, de zeevaartroutes herbevaren, De Rexona weer een Deens thuishaven geven en de belangrijke rol van zeevisserij en het duurzame Snurrevod vissen onder de aandacht brengen. Met dit doel is het project 'De Rexona back naar de roots. Zeevisserij 1850-1920 in Noordwest Europa' geïnitieerd.

Vereniging Rexona

Sinds 1997 wordt het schip beheerd door Vereniging Rexona (www.verenigingrexona.nl). Deze vereniging bestaat uit liefhebbers van klassieke houten zeilschepen, die zich sterk maken voor het behoud van dit unieke schip én voor het behoud van kennis van bouw, onderhoud en het bevaren van klassieke houten zeilschepen voor de visserij. Doel van Vereniging Rexona is het behoud en het in de vaart houden van de Rexona. De inkomsten van de vereniging komen uit lidmaatschapsgelden, donaties en bijdragen voor zeildagen door de leden. Deze inkomsten zijn voldoende voor de jaarlijkse onderhoudskosten. 's Winters voeren de leden van de vereniging het onderhoud uit. Een hellingbeurt, breeuwen en teren, gangen en spanten vervangen, etc. De financiering voor de grote en minder ingrijpende restauraties is afkomstig van sponsors, subsidies en donaties. De Rexona wordt gebruikt om kennis over scheepsbouw, oude onderhoudstechnieken, navigatie en klassieke zeevisserij levend te houden en door te geven aan komende generaties. 's Zomers wordt er zoveel mogelijk met het schip gevaren. Er is een kern van schippers en maten waarvoor speciale opleidingscursussen worden georganiseerd. Tijdens de zeiltochten is iedereen 'bemanningslid' en daardoor betrokken bij alle zeil- en navigatieactiviteiten. Praktische kennis van het varen met klassieke zeilschepen van dit formaat wordt op deze wijze behouden en aan een groot aantal mensen doorgegeven. Het vaargebied van het schip bestrijkt nu de binnenwateren van Nederland en de Waddenzee.

Missie

De Vereniging Rexona wil door de organisatie van het project 'De Rexona back to the roots. Zee visserij 1850-1920 in Noordwest Europa' bijdragen aan een grotere bewustwording voor de belangrijke bijdrage van de zeevisserij aan de welvaart en ontwikkeling van Noordwest Europa en Nederland en Denemarken in het bijzonder. De duurzame Snurrevotvisserij (Seine-visserij), de regionale ontwikkeling en de zeilende viskotters staan hierbij centraal.

Historie Rexona

De Rexona is in 1899 gebouwd in Frederikshaven bij de werf Olsen (inmiddels verdwenen) in de bloeiperiode van de Deense visserij. Het is een zogenaamde 'Frederikshaven kotter'. Zij was bestemd voor de snurrevotvisserij. In 1905 werd zij geregistreerd met een 12 pk motor. De Rexona is 17 meter lang, 5 meter breed en heeft een diepgang van 2 meter en is 28 GNT zwaar. Zij behoort daarmee tot de grotere kotters. Het schip heeft een karveel gebouwde romp, waarbij zowel de spanten als de huidbeplanking van eikenhout zijn, en een grenen dek. Ze is gebouwd als zeilschip wat te zien is aan de uiterst geveegde romp en het zeer scherpe S-spant. Veel trekken van de typische kottervorm van de Rexona zijn ook terug te vinden in Nederlandse Noordzee kotters. Het type tuigage kenmerkt zich door de vele voorzeilen en de lange gaffel, iets wat ook veel voorkomt bij traditionele Nederlandse schepen als loggers en bomschepen. De Rexona heette aanvankelijk 'Nevada' met als registratie FN 57. De eerste eigenaar was C. Ambjørn, die de boot in 1916 overdeed aan J. Carlsen. Tot 1916 zou Frederikshaven de thuishaven blijven.

Vanaf 1917 is de Nevada geregistreerd als de E 365 in Esbjerg, de snel groeiende haven aan de Westkust van Jutland. De nieuwe eigenaar heette L.R. Jensen. Vanaf 1929 was S. Enevoldsen de nieuwe eigenaar. Hij herdoopte de boot tot Rebekka. In 1933 werd A.C. Nielsen de nieuwe eigenaar met Karen als nieuwe naam voor de boot, de registratie blijft E. 365. Vanaf 1961 tot 1977 was de thuisbasis Lemvig in het noorden van Jutland, met het nabij gelegen Thyborøn als zomerhaven. Zij was geregistreerd als L 386 en zij voert nog steeds dit nummer. De nieuwe eigenaar gaf de huidige naam Rexona. Eigenaren in deze periode waren K. Piet, V. Poulsen en N. Bech-Larsen. In 1977 is de Rexona bij de sanering van de visserijvloot uit de vaart genomen. In 1977 is zij verkocht aan de Nederlander Sam Kaptein. Zij is dat jaar op de motor naar Nederland gevaren. Vanaf 1980 tot 1997 was Victor van Dalen uit Amsterdam de eigenaar. In deze periode zijn er grondige renovaties uitgevoerd. In 1997 is de Vereniging Rexona opgericht met als doel de kotter in zo'n goed mogelijke staat te brengen en te onderhouden en in de vaart te houden. De Rexona heeft de status van varend monument (Nationaal Register Varende Monumenten, Nr. 753).

Zeevisserij 1850-1920

De snurrevaadvisserij (snurrevodfiskeriet in het Deens, waarbij 'vod' net en 'snurre' draaien betekent ('Danish Seine' in het Engels) is in 1848 uitgevonden door de Deen Jens Laursen Vaever.

Bij deze methode wordt een groot stuk van de zeebodem door lange zeetouwen (kabels of lijnen genoemd) en een visnet omsloten waarna de touwen naar het schip worden toegehaald. De vis wordt door de touwen opgejaagd en belandt uiteindelijk in het visnet. Deze methode is relatief milieuvriendelijk, omdat de netten niet worden gesleept. Frederikshaven was de eerste Deense haven waar de snurrevaadvisserij vanaf 1880 op grote schaal ingang vond. Platvis kon nu in grote hoeveelheden gevangen worden. De groeiende afzetmogelijkheden en de grote vraag naar platvis leidden weer tot een snelle groei van deze visserij. De snurrevaadvisserij betekende een revolutie en deze methode werd snel in andere landen overgenomen. Urker vissers introduceerden deze methode na de Eerste Wereldoorlog voor de Zuiderzeevisserij. Het succes van de snurrevaad betekende een grote opleving voor de visserij. De vraag naar grotere vissersboten hield gelijke tred met deze economische opleving. Hoe groter de boot, des te verder op zee en des te langer kon er gevist worden. Er werden steeds betere visgronden ontdekt. Na de Eerste Wereldoorlog was het tijdperk van de zeilboten echter voorbij en zouden gemechaniseerde viskotters het beeld gaan bepalen. De bestaande zeilschepen werden voorzien van dieselmotoren en het zeil zou alleen nog als hulpmiddel dienst doen. De viskotters hebben de industriële revolutie, verstedelijking en bevolkingsgroei in de periode 1870-1920 mede mogelijk gemaakt en bloeiende, nu verdwenen visserijgemeenschappen langs de zee in Noordwest Europa getuigen hiervan.

Zeekotters voor de zeevisserij

Tot de komst van de snurrevaad was het 'bohuslenske' model de meest gangbare Deense vissersboot. Het was een kleine boot, geschikt voor visserij direct langs de kust, waarbij het visnet met behulp van een klein bootje, de kutterjol werd uitgezet. De komst van de snurrevaadvisserij leidde tot een snelle ontwikkeling van de Deense en Europese visserijvloot. De boten werden steeds groter. De bemanning bestond uit vijf of zes personen. De boten hadden een laadruim voor dode vis (met name bijvangst zoals kabeljauw en schelvis) en een kuip, waar de platvis in water in leven werd gehouden. De mechanisering van vissersboten begon in 1885 met de eerste stoommachines van 3 pk als hulpmiddel bij het manoeuvreren. In 1920 was vrijwel de hele Deense visserijvloot (4 600 geregistreerde schepen) voorzien van een motor. In Nederland en andere Europese landen is het beeld identiek.

Activiteiten

- Het organiseren van evenementen met betrekking tot de zeevisserij tussen 1850-1920 in Noordwest Europa en Denemarken en Nederland in het bijzonder
- Het uitbrengen van het boek over de Rexona en Snurrevaadvisserij en haar betekenis voor de zeevisserij in de regio
- Het maken van een documentaire over zeevisserij in Noordwest Europa in de periode 1850-1920
- Onderzoek, publicaties en discussies over de zeevisserij in de periode 1850-1920
- Snurrevaad visserij en duurzame vismethoden onder de aandacht brengen
- Zeil activiteiten in Noordwest Europa voor het publiek
- Oprichten van een Deense vereniging en de Rexona weer een Deense thuishaven geven

Doel

- De Rexona als schip voor Snurrevaadvisserij toegankelijk maken voor het publiek
- De Rexona in de vaart houden als zeilend museumschip
- Het behoud van het maritieme, culturele en economische erfgoed van de zeevisserij
- Deense-Nederlandse en regionale samenwerking institutionaliseren
- Bewustwording van het (historische) belang van zeevisserij en Snurrevaad als duurzame visserij
- De Rexona weer een Deense thuishaven geven

Doelgroepen

- Deense en Nederlandse publiek;
- Engeland, Schotland, Noorwegen, Zweden, Duitsland

Lange termijn visie

In samenwerking met Nederlandse, Deense partners en partners in de regio de Rexona in de vaart houden en toegankelijk maken voor het publiek. Oprichten van een Deense vereniging en de Rexona weer een Deense thuishaven geven. Het organiseren van evenementen, onderzoek en publicaties om de historische, sociale, culturele en economische betekenis van zeevisserij in Noordwest Europa onder de aandacht te brengen. Snurrevaad als duurzame visserij weer een plaats geven.

Contact:

Vereniging Rexona Nederland:

Arno Pronk, A.D.C. Pronk@tue.nl, Tel: + 31625080151

Maarten Koning, mamckoning@versatel.nl, Tel: + 31 6 11562200

Vereniging Rexona Denemarken:

Thea Rønsby. theodora@roensby.dk, + 34 520371613, + 34 20371613

Website: www.rexona11.eu